

A „globális“ kifejezésnek szerencsés fordítása a „kibontó“. E szó mindjárt megpendíti a globális módszer lényegét, azt, hogy az egészben bennfoglalt részek szétválasztása és kiemelése felé halad a tanítás, tehát a mondat és a szó felől a szórészek és hangok, illetőleg betűk felé.

Ennek a kibontó lélektani folyamatnak leírását találjuk mindjárt a könyv elején, valamint olvassunk a játéknak a lelki tevékenységek között való szerepéről, mint a globális módszert illető fontos vonatkozásról. Ezekkel kapcsolatban fejti ki a szerző az írás-olvasás „rendeltetésszerűségét“ (másik kitűnő kifejezés) és vezeti le tovább az írás-olvasás tanításának alapvető követelményeit, melyek a tanító eljárásának nem egyes, részletmozzanatait jelentik, hanem az egész eljárását vezérlő szempontokat:

„1. mind az írni-, mind az olvasnivalónak igazi szövegnek, mégpedig a kisgyermek igényeihez, érdeklődéséhez, értelmi fejlettségéhez mért szövegnek kell lennie;
2. A szövegnek igazi összeköttetést kell az író, illetve az olvasó énye s egy vagy több másik, közeli vagy távoli én között teremtenie.“

A tanítónak a módszer lényegébe (és nem csupán külső mozzanataiba) való bevezetését szolgálja a módszer jelentőségéről írott fejezet is.

Az eszközökről szóló rész feloldja azt a sok tanítót elriasztó tévhitet, hogy a globális módszer csak sok és költséges taneszközzel volna megvalósítható.

A gyakorlati részben a szerző bőven ad útmutatást a tanítói eljárást illetően, az olvasás első kezdeteibe való bevezetéstől a „mondás-értékű“ szövegeken keresztül a szétbontásig, vagyis a hangok, ill. betűk önállóvá-válásáig. Éppígy tárgyalja az olvasással párhuzamos írás mozzanatait is és külön fejezetet szentel a folyóírás kérdésének.

Bevezetőül a szerző a módszer történetét vázolja, amiből kiderül, hogy az eszme nem újkeletű, viszont mégis — éppen a lélektani megalapozásból folyóan — mint teljesen modern nevelői eljárás áll előttünk.

Igen helyesnek tartjuk a néma olvasás kérdésének tárgyalását, amivel több helyen is találkozunk, és pedig azért, mert a régi iskola szinte tudomást sem vett az ilyenfajta olvasásról, csak mindig a hangos olvasást szorgalmazta, holott az életben éppen a néma olvasásra van legnagyobb szükségünk, éppen a néma olvasásban való készség vezet az olvasás igényéhez, aminek a kultúrával való összefüggése nyilvánvaló. Jól kidomborodik a könyvben a kibontó módszernek a néma olvasással való viszonya is.

A könyvben a tanítási technika egyes részletei mindvégig a nevelés-lélektani tények és elvek világában jelennek meg s így a könyv valóságos lélektani iskolázást jelent a tanítók számára. Stílusa pedig kifejezéseinek frissességével, a tudományos anyagnak oly ritkán tapasztalt, világos, könnyed és érthető előadásával egyenest üdítőnek nevezhető.

Baranyai Erzsébet.

FREINET, C.: *L'École moderne française*. Paris, 1946. Ophrys. 173 l.

Freinet azok közé a francia pedagógusok közé tartozik, akiknek törekvéseit nálunk is ismerik valamennyire. Új könyve megjelenésekor mégsem látszik haszontalannak röviden — a kötet gyakorlati és könnyen áttekinthető fejezeteit követve — vázolni a Freinet-féle iskola célját és módszerét. Freinet népiskolának nevezi azt az egységes iskolát, amelynek képét magában hordozza, és amelynek érdekében annyi ügybuzgalommal, hozzáértéssel és kitartással fáradozik. A kis kötet *guide pratique*, az első fejezetek mégis adnak elméleti alapvetést is. Kíséréljük meg először azt összefoglalni.

A régi iskola kritikája:

Az iskola már nem készít elő az életre, nem az élet szolgálatában áll: ezzel véglegesen halálra ítélte magát. A gyermekek igazi nevelése a mai világhoz és a holt napi lehetőségekhez való alkalmazkodásuk többé-kevésbé módszeresen mindinkább az iskolán kívül megy végbe, mivel az iskola nem tesz eleget ennek a feladatának. És jellemző, hogy a népeknek új vezetői a harcos munkástól a szövetkezések szervezőjéig, a hadvezérig és a legfőbb politikai irányítókig igen gyakran olyan emberek, akiket a nyilvános iskola félreismert vagy visszavetett, vagy akiket egy önző és mostoha társadalom távolított el az iskolától; mindezek az emberek, miközben társadalmi funkciójukat betöltik és harcukat megharcolják, olyan kultúrát és filozófiát alkottak saját maguknak, amely lassanként az egész világot hatalmába keríti, és amely előtt egy napon az iskolának is meg kell hajolnia.

Freinet iskoláját szocialista munkaiskolának tartja.

A nevelés célját így határozza meg: A gyermeknek, egy észszerűen szervezett közösségen belül, amelynek szolgál, a lehető legnagyobb mértékben ki kell fejlesztenie személyiségét. Úgy kell betöltenie hivatását, hogy mire felnőtt lesz, felemelkedjék ahhoz az emberi méltóságához, tudjon élni azzal a hatalommal, amely szükséges a hazugságtól megtisztult, összhangban élő, kiegyensúlyozott társadalom érdekében folytatott eredményes munkához.

Az a tény, hogy *Freinet* a gyermekben a jövő emberét látja, egyáltalában nem vezet a felnőtt élet szempontjainak nyers érvényesítésére, iskolája tehát nem a tckintélyi elven, a készen adott anyag elsajátíttatásának módszerén épül, hanem *école centrée sur l'enfant*, a gyermek a nevelő segítségével maga alakítja ki személyiségét. Ebből következik, hogy a munkáltatás terén tovább kell mennie annál, hogy a kézi-munka egyszerű kiegészítője legyen az iskolai szellemi munkának, de élesen szembe kell szállnia minden olyan törekvéssel, amely idő előtt termelő munka felé tereli a gyermekeket és tanoncvéket helyettesít be az értelmi és művészi erőfeszítéseket kívánó iskolázás helyébeq. „A munka — írja *Freinet* — a nagy elv, a népi pedagógia mozgóatója és filozófiája, az a tevékenység, amelyből az összes szerzemények folynak.“

Kötetünk az így körülírt cél felé való közeledésnek az útját is kijelöli.

Freinet gondoskodása az iskolázás előtti idő (période préscolaire) egészére is kiterjed. Mi röviden a 7—14 éves kort magában foglaló elemi iskolázásra térünk ki.

Első lépése az iskolafenntartónak az iskola megfelelő felszerelésének megoldása. Mi nélkülözhetetlen egy *Freinet*-féle munkaiskolához?

1. Az iskola legyen természetes környezetben.
2. Legyen auditoriuma.
3. Legyenek műhelyei, kertje, istálló, ólai.
4. Legyenek megfelelő eszközök és szerszámok.

Ezek a követelmények világosan elárulják, hogy *Freinet* együttműködésével a Decroly-val, az amerikai kísérleti iskolákkal, átveszi a demokratikus nevelés bevált eljárásait.

Alig kell elárulnunk, hogy iskolájában önkormányzat működik, és hogy az egész nevelőmunka jól irányított önevelés. A hivatalos tanterv alapján elkészül az évi tanmenet, ezt alapulvéve készíti el a tanító havonként a maga munkatervét, és ezt figyelembevételre készülnek el az egyéni heti tervek. A gyermekek a heti előirányzatot kapják meg, és azt szabadon dolgozzák fel. Cédularendszer van, vagyis a feladatok, a problémák kis, igen gyakran rajzos cédulán kerülnek a gyermekhez, természetesen minden gyermekhez más. A cédulán (fiche) kiadott feladat vagy feladatok fokozatosan úgy követik egymást, hogy a nevelő igen kevés beavatkozásával oldhatók meg, igen gyakran az önellenőrzés lehetőségét is megadják (a megoldás is megvan a cédula hátlapján). Dél előtt-délutáni munka kötelező.

Ami *Freinet* iskoláját az összes többi hasonló célú intézménytől megkülönbözteti, az a *technikai és anyagi eszközöknek* a legteljesebb igénybevétele. Nemcsak annyiban, hogy a versenydolgozat *kinyomatása*, általában a nyomdai munka áll a gyermeki tevékenységek középpontjában (fali újság, iskolák közötti levelezés és újságcsere, stb.), hanem van sokféle műhely, gramofón hanglemezekkel, fényképezőgép, írógép, rádió hangos leadóval, filmfelvevő és vetítő (Pathé-Baby), munkakönyvtár, stb., amelyek teljesen beilleszkednek a nevelési munkába. *Freinet* példákkal bizonyítja munkájának sikeres és eredményes voltát, és alig lehet szabadulni attól az érzéstől, hogy valóban nagy lépést tett előre.

Az értékelő kritikának azonban nem lehet elhallgatnia, hogy valójában csak a *technique Freinet*, tehát a gyakorlati megoldások újak, csupán a munkálatok ügyes csoportosítása, az eszközök észszerű felhasználása többlet más kísérletekkel szemben. A *Freinet*-féle *complexe d'intérêts* és a Decroly-féle *centre d'intérêts* között maga *Freinet* sem lát nagyobb különbséget. A pedagógiában azonban a gyakorlati megoldásoknak, apró eredményeknek, szerencsésen megtalált eljárásoknak igen üdvös lehet a hatásuk. *Freinet* kis könyvének és módszerének tanulmányozását minden gyakorló nevelőnek melegen lehet ajánlani.

Kiss Árpád.

COUSINET, ROGER: *Une Méthode de Travail libre par Groupes*. Paris, 1945. Les Éditions du Cerf.

A *travail par groupes* vagy *travail par équipes* olyan iskolai munkának a jellemzésére szolgáló kifejezés, amelyet a nagy gyermeki közösségen belül kisebb cso-